

مناسبات مصر و اسرائیل در سه دهه اخیر

صبری انوشه*

چکیده

سفر انور سادات رئیس جمهوری مصر به فلسطین اشغالی نقطه عطفی در تاریخ منازعه اعراب و صهیونیست‌ها بوده است. این سفر بستر ساز یک تحول تاریخی در منطقه خاورمیانه بود و نقطه آغاز مناسبات قاهره و تل‌آویو محسوب می‌شود. مقاله فوق تلاشی است در جهت شناخت روند روابط میان دو بازیگر مهم این منطقه. بررسی مسیر و چگونگی این مناسبات پس از سی سال در ابعاد مختلف و از جهات متفاوت حائز اهمیت است. تجزیه و تحلیل دستاوردهای سیاسی، اقتصادی و امنیتی این روابط از این لحاظ پُر اهمیت است که برخی از محافل مناسبات مصر و اسرائیل را به عنوان الگو و مدل مناسب مطرح کرده و آن را از تبعات مثبت روند صلح خاورمیانه قلمداد می‌کنند. مناسبات مصر و اسرائیل پس از سه دهه هنوز

*. کارشناس مسائل آفریقا و خاورمیانه

حتی در سطح دولتی و رسمی در حال تردید و تشکیک به سر می‌برد و هنوز دیپلمات‌های اسرائیل مقیم مصر حیات عادی ندارند و از یک انزوای کامل و افسردگی محیطی رنج می‌برند. ملت و دولت مصر هنوز رژیم اشغالگر را به رسمیت نشناخته است.

مقدمه

در روز عرفه نهم ذی‌حجه ۱۳۹۷ ه. ق برابر با شنبه ۱۹ نوامبر ۱۹۷۷ زمانی که مسلمانان احساسات دینی و ایمانی و دل‌هایشان را به اماکن مقدسه مکه مکرمه، به کوه عرفات و به مشعرالحرام پیوند زده بودند، انور سادات رئیس جمهوری مصر و دشمن اول اسرائیل وارد قدس شریف شد. صهیونیست‌ها که مزه تلخ شکست جنگ ششم اکتبر ۱۹۷۳ را چشیده بوده و هنوز خاطرات پیروزی سربازان قهرمان مصری را در اذهان داشته در استقبال سادات صف‌آرایی کرده بودند. مناخیم بگین نخست‌وزیر، موشه دایان وزیر دفاع، آرییل شارون، اسحاق شامیر رئیس کنیست اسرائیل و گلدمایر نخست‌وزیر سابق اسرائیل همگی در این استقبال حضور داشتند. گلدامایر با تعجب و شادی وصف‌نشدنی به میهمانان تاریخی اسرائیل گفت باور کردنی نیست؟!!!! نخست‌وزیر اسبق اسرائیل راست گفت این رخداد تاریخی باور کردنی نبود و هنوز مورخان و سیاسیون منطقه و جهان پس از سی سال از گذشت این واقعه، روند این تحول را تجزیه و تحلیل می‌کنند.

سادات که مدال افتخارات پیروزی جنگ اکتبر ۱۹۷۳ را بر سینه داشت در مجلس خلق مصر (پارلمان) در نهم نوامبر ۱۹۷۷ اعلام کرد که به خاطر صلح حاضر است به

اسرائیل برود و رفت ولی اکنون پس از سی سال غزه در محاصره اسرائیل است و مردم آن آماج توپ‌ها و موشک‌های کینه صهیونیست هاست. سادات در بیستم نوامبر ۱۹۷۷ در کنیست اسرائیل اعلام کرد که جنگ تعطیل است ولی صهیونیست‌ها جنگ و کینه را تعطیل نکرده و هنوز در سرزمین‌های منطقه بذر ویرانی و دشمنی می‌کارند و درختان زیتون و انجیر را از بن می‌کنند و ارکان قدس شریف و اماکن مقدس آن را در معرض سیل و طوفان نفرت و ویرانی قرار می‌دهند.

محافل صهیونیستی از جمله انستیتو مطالعات خاور نزدیک واشنگتن به مناسبت سی‌امین سالگرد سفر تاریخی سادات جشن گرفتند و سایت عربی وزارت خارجه اسرائیل به همین مناسبت مقالاتی درج نموده ولی اعراب به‌ویژه مصریان این رخداد تاریخی را از ابعاد مختلف قرائت کرده و نتایج و تبعات آن را تجزیه و تحلیل کردند و در نهایت به ماهیت و اهداف صهیونیست‌ها پی برده و نیات خصمانه آنها را فاش ساختند.^(۱)

اغلب شخصیت‌های مصری و عربی بر این باور هستند که اهداف سیاسی و انگیزه‌های باطنی سادات از این سفر تاریخی محقق نشده، سرزمین‌های اعراب هنوز در اشغال اسرائیل است و حتی منطقه سینا به طور کامل به سرزمین و حاکمیت مصر بازگشته است.^(۲) دکتر پطرس غالی^(۳) رئیس شورای ملی حقوق بشر مصر و دبیرکل اسبق سازمان ملل در این خصوص می‌گوید «دیدار انور سادات از قدس شریف بزرگ‌ترین رخداد حیات سیاسی او بوده و اولویت‌های این سفر صلح و ثبات برای مصر و منطقه و تسویه عادلانه قضیه فلسطین بوده است». وزیر مشاور امور خارجه وقت می‌افزاید: «ولسی نتایج و اهداف سفر که پایان بخشیدن به جنگ میان اعراب و اسرائیل و اشغالگری سرزمین‌های عربی و

احقاق حق فلسطینی‌ها بوده، محقق نشد».^(۳)

به نظر اسرائیلی‌ها، سفر سادات به قدس شریف یک تحول راهبردی در سیاست خارجی مصر بوده که باعث شد مصر را از چرخه منازعات اعراب و اسرائیل خارج کند. حسین عبدالواحد سردبیر روزنامه «اخبار الیوم» چاپ مصر این نظریه را رد می‌کند و می‌گوید: «به نظرم سفر سادات به قدس شریف تاکتیک بود و فرصتی برای استراحت و تألم پس از چهار جنگ میان طرفین بوده است و دلیل این امر بقای نزاع عربی - اسرائیلی، رد روند عادی‌سازی میان مصر و اسرائیل از سوی قاطبه مردم مصر، منزوی بودن سفیر اسرائیل در قاهره، فعالیت جاسوسی شبکه‌های اطلاعاتی و موساد در مصر و تداوم به جا آوردن نماز «صلاه مصرایم»^(۴) از سوی برخی اسرائیلی‌ها می‌باشد.

تبعات قرارداد کمپ دیوید

تصمیم سادات برای رفتن به فلسطین اشغالی و آغاز مذاکره با رژیم صهیونیستی یک اقدام آنی و ناگهانی نبوده بلکه میان رهبران دو طرف به طور مستقیم و نیمه‌مستقیم مذاکرات و گفتگوهایی بوده است. بسیاری از اسناد این ارتباطات و ملاقات‌های سری میان طرفین از دوران فاروق و ناصر تا دوران سادات منتشر شده است.^(۵)

نمایندگان فاروق پادشاه مصر (۱۹۳۶-۱۹۵۲) با نمایندگان رژیم صهیونیستی در شهر لوزان سوئیس ملاقات‌ها و مذاکراتی داشتند و این مذاکرات سری میان طرفین در دوران ناصر و سادات با تشویق آمریکا و همکاری برخی از کشورهای منطقه مانند ایران سابق و مراکش تکرار شد ولی سیاست‌های پیچیده و مانورهای فریبکارانه صهیونیستی مانع از رسیدن طرفین به نتایج مرضی طرفین بوده است. پس از جنگ اکتبر ۱۹۷۳ و در پی سیزده

روز مذاکرات سری میان نمایندگان سادات و بگین نخست‌وزیر اسبق رژیم صهیونیستی مصر و اسرائیل تحت چتر وساطت آمریکا به توافق رسیدند که قرارداد صلحی را امضا کنند و روابط میان دو کشور برقرار کنند. در کمپ دیوید (هشتاد کیلومتری واشنگتن) در هفدهم سپتامبر ۱۹۷۸ دو قرارداد میان سادات و بگین امضا شد به گفته جیمی کارتر رئیس جمهوری آمریکا که نقش میانجی را میان مصر و اسرائیل به عهده داشت، این دو قرارداد راه استقرار صلح و ثبات در خاورمیانه را باز می‌کند. کارتر به‌عنوان شاهد این قرارداد را نیز امضا کرد. قرارداد اول که مربوط به صلح میان دو کشور بود امضا شد و به موجب آن صلح نهایی میان مصر و اسرائیل برقرار و اسرائیل تعهد کرد صحرای سینا را تا آوریل ۱۹۸۲ از نیروهای نظامی خود تخلیه کند و پس از آن میان طرفین روابط دیپلماتیک برقرار می‌شود.

قرارداد دوم مربوط به صلح عمومی در منطقه خاورمیانه بود و طی پنج سال آینده یک حکومت خودمختار در غرب اردن و غزه به وجود می‌آید. به موجب این قرارداد نیروهای اسرائیلی از بخش اعظم سرزمین‌های اشغالی خارج شده و نمایندگان مصر، اسرائیل، اردن و فلسطین در مورد استقرار صلح تصمیم خواهند گرفت.

به موجب قراردادهای کمپ دیوید قضیه بیت‌المقدس به آینده موکول می‌گردد^(۳) نه قرارداد کمپ دیوید و نه قرارداد اسلو میان فلسطینی‌ها و اسرائیلی‌ها و نه قرارداد وادی عربیه میان اردنی‌ها و اسرائیلی‌ها صلح و ثبات به منطقه نیاوردند و به جنگ و کشتار پایان نداد.^(۴) قتل فلسطین‌های بی‌گناه به بهانه حمایت از قوم یهود و دفاع از انسان اسرائیلی طی پنجاه سال گذشته هنوز متوقف نگشته است.

درباره قرارداد نهماده‌ای کمپ دیوید و دستاورهای آن طی سه دهه اخیر مقالات و کتب فراوانی نوشته شده و بسیاری از پژوهشگران آن را به زیان اعراب به طور کلی و مصر به طور ویژه‌ای دانسته‌اند. دستاوردهای قرارداد کمپ دیوید برای مصر به عنوان نمونه به طور خلاصه به شرح ذیل است:

۱. انزوای مصر در منطقه: مصر پس از امضای قرارداد کمپ دیوید در ۱۷ سپتامبر ۱۹۷۸ دو قرارداد صلح با اسرائیل در ۲۶ مارس ۱۹۷۹ از سوی اعراب تحریم و منزوی گشت. اجلاس سران عرب در بغداد این تحریم را قانونی و مشروع ساخت و نهادهای اتحادیه عرب از قاهره به تونس مستقل شد، مردم و دولت مصر از ۱۹۷۹ تا ۱۹۸۹ زیان‌های این تحریم‌ها را تحمل کردند. در این امر نه تنها مصر ضرر دید بلکه کل اعراب با فقدان مهم‌ترین کشورشان «مصر» زیان کلان دیدند. این انزوا در ابعاد مختلف زیان‌های متعددی در پی داشته است.

۲. منطقه سینا به طور کامل به حاکمیت مصر بازگشت و شهر طابا را پس از چانه‌زنی‌های فراوان به خاک مصر بازگرداند.

۳. با برقراری روابط میان مصر و اسرائیل، تل‌آویو بسترهای مساعدی جهت ایجاد روابط با جهان عرب به دست آورد. بسیاری از کشورهای آفریقایی دگربار مناسبات خود را با اسرائیل برقرار کردند و اسرائیل از حلقه انزوا خارج گشت.

۴. قدرت نظامی و مانورهای سیاسی مصر در محیط منطقه‌ای و جهانی در پرتوی انعقاد قرارداد صلح با اسرائیل محدود و کاهش یافت.

۵. جایگاه و نقش بازیگری قاهره در منطقه تنزل یافت.^(۹)

۶. مصر از برقراری روابط با رژیم صهیونیستی به منافع راهبردی و کلانسی نرسید و انعقاد قرارداد صلح با این رژیم هیچگاه باعث کاهش هزینه‌های امنیتی و بودجه دفاعی مصر نگردیده است.

۷. مناسبات قاهره و تل‌آویو پس از گذشت سه دهه هنوز شرایط عادی نداشته و همواره تحت تأثیر منازعه اعراب و اسرائیل بوده است. رژیم صهیونیستی طی سی سال گذشته به طور زیان‌آوری روی مناسبات قاهره - واشنگتن و قاهره - اتحادیه اروپا تأثیر گذاشته است. تنش اخیر در روابط میان قاهره و آمریکا^(۱۰) و اتحادیه اروپا^(۱۱) تحت تأثیر توطئه‌های اسرائیل بوده است.

۸. هزینه‌های امنیتی به ویژه نهادهای اطلاعاتی و ضدجاسوسی مصر به دلیل افزایش فعالیت‌های جاسوسی اسرائیل افزایش یافته است. اسرائیل با استفاده از ابزارهای مختلف قصد تشکیل شبکه‌های جاسوسی در مناطق حساس مصر را دارد. کشف شبکه‌های جاسوسی و دستگیری اعضای آن شاهد بارزی بر این مدعا است.

ابعاد مختلف مناسبات میان دو کشور

بعد سیاسی

روابط سیاسی میان قاهره و تل‌آویو طی سه دهه اخیر هرگز روند عادی نداشته است و همواره تحت تأثیر سیاست‌های منطقه‌ای اسرائیل و منازعه اعراب و صهیونیست‌ها بوده است. این وضعیت پس از حادثه یازده سپتامبر ۲۰۰۱ و خیم‌تر گشت و قاهره چندبار سفیر خود را فراخواند. در ۲۱ نوامبر ۲۰۰۰ مصر به دلیل رفتار وحشیانه اسرائیل نسبت به فلسطینی‌ها سفیر خود را فراخواند و در دوران دو انتفاضه ملت فلسطین روابط قاهره و

تل آویو به مرز قطع شدن پیش رفت. در پی تحولات تنش‌زای سال ۲۰۰۲ دولت مصر در آوریل همان سال تصمیم گرفت کلیه روابطش را با اسرائیل در حال تعطیل و تعلیق قرار دهد. فقط کانال‌های دیپلماتیک را جهت پیگیری قضیه فلسطین باز نگهداشته بود. مردم و نهادهای مذهبی و فرهنگی و احزاب مصر در کلیه مناسبت‌ها و تحولات منطقه به نفع قضایای اعراب حضور فعال دارند به ویژه در دوران انتقاضه یک و دو، جنگ سی‌وسه‌روزه میان رژیم صهیونیستی و مقاومت اسلامی برابر حزب‌الله لبنان.

مردم مصر که با روند توسعه روابط کشورشان با رژیم اسرائیل مخالفند همواره از حکومتشان خواستار بستن نمایندگی‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی رژیم اسرائیل هستند. مردم مصر در تظاهرات در مه ۲۰۰۲ در شهر اسکندریه خواستار بسته شدن سرکنسولگری رژیم صهیونیستی بودند.^(۱۲) به طور خلاصه مناسبات سیاسی مصر و اسرائیل در نوسانات مستمر میان صلح سرد و جنگ سرد به سر می‌برد و روند آن افق روشن و درخشانی ندارد^(۱۳) مطبوعات و رسانه‌های طرفین به‌عنوان ابزارهای جنگ روانی در سیر نوسان مناسبات میان طرفین فعالیت دارند و نقش مهمی در تنش‌زدایی روابط میان دو کشور، ایفا می‌کنند.

سفیران اسرائیل در قاهره

در طول سه دهه روابط دیپلماتیک میان قاهره و تل آویو رژیم صهیونیستی ۱۰ سفیر به مصر جهت مدیریت مناسبات خود با آن کشور اعزام داشته است.^(۱۴)

پس از دیدار سادات از بیت‌المقدس در ۱۹۷۷ و امضای قرارداد کمپ دیوید با صهیونیست‌ها در ۱۹۷۹ زمینه‌ها جهت برقراری روابط دیپلماتیک میان دو کشور فراهم

آمد و برای اولین بار در تاریخ معاصر مصر در ۲۶ فوریه ۱۹۸۰ پرچم دولت صهیونیستی در قاهره به اهتزاز درآمد. اسامی سفیران رژیم صهیونیستی در قاهره به شرح ذیل است:

۱. الیاهو بن الیسار:^(۱۵) اولین سفیر رژیم اسرائیل در قاهره بود و روابط قوی با انورسادات داشت و حتی در روز واقعه ترور او حضور داشت. فعالیت‌های او نقش مهمی در عادی‌سازی روابط میان قاهره و تل‌آویو داشت و در روند مذاکرات میان رهبران مصر و اسرائیل حضور فعالی داشته و تجربیات خود را در کتابی نوشته است.

۲. موشه ساسون: دومین سفیر و مهندس تنوع روابط میان کشورش و مصر بود. کتابش به نام «هفت سال در سرزمین مصریان» مرجع ارزنده‌ای در زمینه تاریخچه مناسبات مصر و اسرائیل است.^(۱۶) سفیر اسرائیل در این کتاب اعتراف می‌کند که مردم مصر به ویژه سندیکا‌های کارگری نسبت به او احساس نفرت و کینه می‌کردند و تنها کسی که با او رابطه خوبی داشت، دکتر یوسف والی وزیر کشاورزی مصر بوده که همواره او را در روستای خود در شهر الفیوم به مهمانی دعوت می‌کرده است.

۳. شیمون شامیر: این سفیر در زمینه تاریخ، تمدن و فرهنگ متخصص و پژوهشگر بود و در بسترسازی نفوذ فرهنگی اسرائیل در مصر سهم زیادی داشته است. تلاش‌های او منجر به پایه‌گذاری و تأسیس مرکز آکادمی اسرائیل در قاهره^(۱۷) در سال ۱۹۸۳ شد. سفیر چهارم اسرائیل طی سال‌های مأموریتش در مصر توانست شبکه‌ای از روابط با شخصیت‌های ادبی، فرهنگی و سیاسی مصر به وجود آورد.^(۱۸)

۴. افرایم دوبک: یکی از مدیران موساد بوده. او با دادن بورسیه آموزشی و تحصیلی به جوانان مصری در زمینه‌های کشاورزی و آبیاری زمینه را برای ازدواج این جوانان با

دختران اسرائیلی فراهم کرد که مشکلات اجتماعی و امنیتی برای مصر داشت.

۵. ابراهام واربورگ: یکی از متخصصین و آگاهان به فرهنگ و تاریخ مصر بوده و در گذشته در اداره کردن فعالیت‌های مرکز آکادمی اسرائیل در قاهره فعالیت داشت. واربورگ نقش مهمی در خرید آثار یهودی در مصر داشته و در دوران سفارتش به فعالیت‌های فرهنگی خود ادامه داد و درباره فرهنگ و تمدن مصر نظریاتی نیز داشت و طی مقالاتی این نظریات و دیدگاه‌ها را تبیین کرد و نقش یهودیان را در تمدن و فرهنگ مصر چه در باستان و چه در تاریخ معاصر برجسته ساخت.

۶ دیوید سلطان: این سفیر تخصص فوق‌العاده در جذب روشنفکران مصری داشته است و طی مأموریتش در قاهره توانست شبکه‌ای از دوستی و ارتباط با روشنفکران و دانشگاهیان مصری پایه‌ریزی کند.^(۹) دیوید سلطان در تأسیس انجمن دوستی مصر و اسرائیل تلاش زیادی کرد ولی دولت مصر با تأسیس این انجمن موافق نبود. سفیر اسرائیل به ائتلاف کپنهاگ و جمعیت صلح قاهره حمایت مالی و فنی می‌کرد. ائتلاف کپنهاگ از تجمع روشنفکران مصری هوادار عادی‌سازی روابط با اسرائیل تشکیل شده و لطفی الخولی نویسنده چپ مصر یک از فعالان این جریان فرهنگی و فکری بود. در دوران سفارت دیوید سلطان، نهادهای اطلاعاتی مصر شبکه جاسوسی اسرائیل را منهدم کرد و عده‌ای از جاسوسان مصر و خارجی در این رهگذر دستگیر و محاکمه شدند.

۷. تسفی مازیل: طی چهار سال مأموریت این سفیر تحولات مهمی در منطقه رخ داد. از جمله پیروزی مقاومت اسلامی لبنان به رهبری حزب‌الله در ۲۵/۵/۲۰۰۰ و عقب‌نشینی اسرائیلی‌ها از جنوب لبنان، شروع انتفاضه ملت مسلمان فلسطین در ۲۸/۹/۲۰۰۰ مردم

مصر و برخی از مقامات مسئول در حمایت از مردم فلسطین و لبنان اقدامات پرشوری انجام دادند و سفارت اسرائیل طی این سال‌ها در انزوای کامل به سر می‌برد. این سفیر به خاطر این انزوا خواستار پایان مأموریت گشت.

۸. جدعون بن عامی:^(۴۰) در اوج انتفاضه ملت فلسطین در ژانویه ۲۰۰۲ مأموریتش را در قاهره آغاز کرد. او یکی از پژوهشگران خبره اسرائیلی در امور اعراب است و جانشین رئیس مرکز پژوهش‌های سیاسی وزارت خارجه اسرائیل بود. در تأسیس و فعالیت ائتلاف کپنهاگ^(۴۱) نقش موثری داشته است.

۹. ایلی شیکید: یکی از مدیران برجسته موساد بود و طی دوران مأموریتش در مصر تا حدود زیادی منزوی بوده لذا قبل از پایان مأموریتش در دسامبر ۲۰۰۴ استعفا داد. مقامات اسرائیلی اعلام کردند که وی بازنشسته شده است.

۱۰. شالوم کوهین: این سفیر (در آغاز مأموریتش ۵۰ ساله بود) در ۲۰۰۵/۶/۸ رسماً مأموریتش را به عنوان سفیر اسرائیل در مصر آغاز کرد. او در گذشته رئیس بخش امور خارجه و روند صلح در وزارت خارجه اسرائیل بود، رئیس نمایندگی در تونس در سال‌های (۱۹۹۶-۲۰۰۰) و رئیس اداره مغرب عربی در وزارت خارجه (۲۰۰۰-۲۰۰۳) بوده است. او مدرک کارشناسی ارشد در رشته علوم سیاسی از دانشگاه حیفا و فارغ‌التحصیل دانشکده امنیت ملی وزارت دفاع اسرائیل است.

در امور خاورمیانه و شمال آفریقا تخصص دارد و یکی از نامزدان پست سفارت اسرائیل در رباط (در حال گشایش این سفارت در آینده) می‌باشد. مأموریتش در مصر تاکنون (اسفند ۸۶/ مارس ۲۰۰۸) پُردامنه و گسترده بوده و در این راه متحمل تبلیغات و

تهاجم روانی مطبوعات مصر چه دولتی و چه معارض بوده است.^(۳۲) یکی از اولویت‌های مأموریت او بسترسازی برای ایجاد و پایه‌ریزی فرهنگ سازش و دوستی میان مصریان و اسرائیلی‌ها بوده است. در همین راستا او از دولت مصر تدریس زبان و ادبیات عبری در دانشگاه‌های مصری را درخواست نمود. در دوران مأموریتش یکی از افراد پلیس مصر به نام محمد خلف حسن ابراهیم به دلیل مخالفت حراست از سفارت اسرائیل در قاهره در یکی از دادگاه‌های نظامی در مورخ ۲۵ فوریه ۲۰۰۷ به شش ماه زندانی محکوم شد.^(۳۳)

شالوم کوهین طی سه سال مأموریت چندبار به وزارت خارجه مصر فراخوانده شد آخرین بار در روز چهارم مارس ۲۰۰۷ بود. این فراخوانی در اعتراض دولت مصر در پخش فیلم مستندی به نام «روح شاکید» که از سوی برخی از کانال‌های تلویزیونی دولت اسرائیل بود. موضوع این فیلم قتل عام ۲۵۰ نظامی مصری اسیر در منطقه سینا در جنگ شش‌روزه ۱۹۶۷ توسط یگان نیروی ویژه به نام شاکی بوده است، فرمانده عملیات این واقعه ژنرال بنیامین بن‌یعلازر وزیر زیرساختارهای کابینه ایهود اولمرت است.

پخش این فیلم باعث لغو سفر بن‌یعلازر به قاهره شد.^(۳۴) مسئول دفتر بن‌یعلازر در پی این تنش سیاسی و تبلیغاتی اعلام کرد در این قتل عام مصری‌ها کشته نشده بلکه این ۲۵۰ نفر چریک‌های فلسطینی بوده که در جنگ ۱۹۶۷ علیه اسرائیل اقدامات نظامی داشتند. فیلم روح شاکید در محافل مصری عکس‌العمل شدیدی داشت و زخم‌های کهنه را تازه ساخت. مصطفی الفقی رئیس کمیسیون روابط خارجی پارلمان مصر و از رهبران حزب ملی دموکراتیک (حزب حاکم) انگیزه‌های پخش این‌گونه فیلم‌ها از سوی اسرائیلی‌ها، تقویت روحیه ملت و سربازان صهیونیستی پس از شکست مقتضحانه آنها در جنگ

سی‌وسه‌روزه با حزب‌الله لبنان بود و در این راستا متخصصان جنگ روانی اسرائیل قصد داشتند با پخش این‌گونه فیلم‌ها نظامیان عرب به ویژه مصری‌ها را بترسانند.^(۳۵)

اهمیت مصر از دیدگاه اسرائیلی‌ها

درباره اهمیت مصر در ابعاد مختلف آن از سوی استراتژیست‌های صهیونیستی دیدگاه‌ها و نظریات مختلفی وجود دارد. به طور مثال دیدگاه افرایم سنیه^(۳۶) درباره جایگاه و اهمیت مصر در سیاست‌های راهبردی اسرائیل را در نکات زیر می‌توان خلاصه کرد.

۱. اقدام سادات رئیس‌جمهور وقت این کشور در سفر به بیت‌المقدس و شکستن حصار روانی ناشی از پنج جنگ خونین میان اعراب و اسرائیل از دیدگاه سنیه چیزی نیست که بشود برایش قیمتی مشخص کرد. مصر یعنی بزرگ‌ترین و مهم‌ترین کشور عربی، دیوار انزوا و دشمنی را که اعراب دور اسرائیل از بدو تأسیس در سال ۱۹۴۸ کشیده بودند، فرو ریخت.

۲. سنیه به اسرائیلی‌ها توصیه می‌کند که «از این رو لازم بود مناسبات مصر و اسرائیل مستحکم، گرم و بسیار معنی‌دار باشد».^(۳۷) این استراتژیست اذعان دارد که واقعیت مناسبات میان قاهره و تل‌آویو به طور خلاصه چنین است که در هیچ زمینه‌ای این دو کشور همکاری عملی گسترده‌ای ندارند. طرفین در مذاکرات هنوز با احتیاط و تردید رفتار می‌کنند و دلیل این تردید از دیدگاه سنیه واقعیت‌های ریشه‌دار در کشور و نحوه تفکر مردم آن می‌باشد. لذا او توصیه می‌کند که اسرائیل این واقعیات و اسباب آن را درک کند.

۳. از دیدگاه سنیه عناصر اثرگذار بر افکار عمومی مصر هنوز با به رسمیت شناختن اسرائیل توسط دولت خود مخالفند و بسیاری این اقدام را خیانت به همبستگی عربی که

سال‌هاست به آن اعتقاد داشته‌اند، می‌دانند. این عده با تمسک به موضوع بلندی‌های جولان، بیت‌المقدس و هر موضوعی که تاکنون حل نشده است، بر صحت و درستی نظر خویش پا می‌فشارد.^(۳۸)

از نظر افرایم سنیه «افسانه ترس از توسعه‌طلبی اسرائیل»^(۳۹) عوامل روانی و بازدارنده در تردید مصری‌ها برای مذاکره با اسرائیل به وجود آورده است.

از نظر سنیه اعراب طی ۲۵ سال (۱۹۷۳-۱۹۴۸) پنج بار به رهبری مصر با اسرائیل جنگیدند و مصر با پرچمداری روند صلح خاورمیانه، بهای سنگینی که عزلت و بایکوت چندساله توسط اعراب بود را پرداخت و با آغاز شکل‌گیری خاورمیانه جدید و البته متفاوت، مشکل جایگاه مصر نیز در آن بروز کرد. براساس دیدگاه سنیه علل تنزل جایگاه مصر چنین است: «در خاورمیانه قدیم موضوع خیلی ساده بود. در آن زمان اسرائیل در یک طرف و همه کشورهای عربی در طرف دیگر بودند و در این معادله مصر نفس خاصی داشت. این کشور با توجه به قدرت نظامی، جمعیت زیاد و آمادگی برای فداکاری به منظور تحقق اهداف ملت عرب، سهم بسزایی در رویارویی اعراب و اسرائیل داشت ولی در خاورمیانه جدید که یک طرف معادله رویارویی، چند کشور عربی رادیکال، تندرو و خشونت‌طلب هستند و طرف دیگرش را سایر کشورها تشکیل می‌دهند، آری در چنین خاورمیانه‌ای که پیشرفت اقتصادی بر آن سایه افکنده است، به نظر می‌رسد مصر تنها نقش نمادین با خصوصیات و اهمیت کمتری دارد».^(۴۰)

از دیدگاه سنیه مصر که با دشواری‌های اقتصادی دست به گریبان و با مشکل بیکاری تحصیلکرده‌ها مواجه است، در پی یافتن پاسخی به این سوال می‌باشد که در

خاورمیانه جدید چه نقشی متناسب با عظمت تاریخی خود می‌تواند ایفا کند؟

بیشرفت جایگاه اسرائیل از دیدگاه سنیه موجبات فراهم آوردن تردید و دلهره مصریان بوده و از نظر سنیه این عامل باعث شده است که جمع کثیری از روشنفکران مصری، اسرائیل را دشمن بشمارند و در میان دولتمردان مصر افرادی یافت می‌شوند که در جستجوی راهی برای تحقق موازنه با اسرائیل می‌باشند و بازهم به همین علت است که مصر بر کشف و کاهش توان هسته‌ای اسرائیل با فشاری می‌کند.^(۳۱)

۶ سنیه بر این باور است که مصر و اسرائیل در یک سنگرند و نیروهای تندروی اسلامی که تهران و خارطوم پایگاه اصلی آنها می‌باشند تهدیدی برای هر دو، به عقیده او در خاورمیانه جدید مصر و اسرائیل الزاماً دو هم‌پیمانند و این اندیشه را باید به تمامی اقشار جامعه مصر سرایت داد.

۷. به عقیده سنیه همکاری دو کشور می‌تواند در ابعاد مختلف باشد، از جمله مقابله با متعصبین مذهبی، همکاری در زمینه کشاورزی و آبیاری. سنیه در این رهگذر به مقامات مصری چنین توصیه می‌کند: «اگر بسیاری از مصری‌ها تفکرات کهنه را کنار بگذارند و دیگر اسرائیل را موجودی توسعه‌طلب که می‌خواهد بر جهان عرب سلطه یابد، ندانند و اگر درک کنند که هم‌پیمانی استراتژیک با اسرائیل نه تنها ضرورتی است در برابر دشمن مشترک بلکه پشتوانه‌ای برای رشد اقتصادی شان نیز می‌باشد، آنگاه مشارکت فعال فیما بین، مصر را در جایگاهی که در خاورمیانه پس از ۲۰۰۰ شایسته اوست، قرار داد.^(۳۲)

۸. براساس نظریات سنیه بقای وضعیت فعلی مناسبات میان قاهره و تل‌آویو برای طرفین سودمند نیست و شراکت و همکاری استراتژیک دو کشور یک عنصر حیاتی حفظ

ثبات در خاورمیانه، سرکوب تندروی و پیشرفت اقتصادی دو کشور است.

۹. راهکارهای سنیه برای بسط روابط میان دو کشور چنین خلاصه می‌شود.

- آن دسته از اسرائیلی‌هایی که مردم مصر را با دیدی متکبرانه و مغرورانه می‌نگرند،

باید تغییر رویه دهند.

- مقامات مصری باید تصورات کهنه را درباره اسرائیل و خطر توسعه‌طلبی آن رها

کنند و مجدانه آنها و اسرائیلی‌ها بکشند که اقشار مختلف جامعه مصری را قانع کنند که

اسرائیل در پی سلطه‌جویی نیست.^(۳۳)

- موضوع شراکت و همکاری استراتژیک میان قاهره و تل‌آویو باید یکی از اهداف

سیاسی خیلی مهم اسرائیل در دهه آینده باشد.^(۳۴)

حقیقت راهبرد مذاکرات اسرائیل با اعراب

روند مذاکرات میان اسرائیل و اعراب بی‌فاصله پس از جنگ اکتبر ۱۹۷۳^(۳۵) آغاز شده و به

طور جدی پس از کنفرانس مادرید در سال ۱۹۹۱ پیگیری شد. ولی اکنون و به ویژه پس

از سفر دوره‌ای بوش به منطقه خاورمیانه و اجلاس‌های بین‌المللی آنابولیس و پاریس،

اعراب از رسیدن به تسویه واقعی و راه‌حل نهایی برای معضلات خاورمیانه حتی با

مذاکرات هزارساله احساس یأس و ناامیدی می‌کنند. شکی نیست که حداکثر سقف

مطرح‌شده از سوی رژیم صهیونیستی و آمریکا برای حل قضیه خاورمیانه برای اعراب و

فلسطینی‌ها حداقل سطح نیست. این امر بدان معناست که روند مذاکرات اعراب و

صهیونیست‌ها براساس واهی پایه‌گذاری شده و از آغاز یک اشتباه راهبردی و خطای

جوهری بوده است. این خطای کلان بعد اجرایی و محتوایی دارد. در بعد اجرایی مذاکرات

مصر و صهیونیست‌ها به طور مستقیم و به طور انفرادی و تحت چتر آمریکا به تنهایی بوده و دور ساختن یا به حاشیه کشاندن نقش سازمان ملل در این روند اشتباه کشنده‌ای بوده که مواضع اعراب را در مقابل رژیم صهیونیستی ضعیف ساخته و به تثبیت شیوه‌ها و مکانیزم‌های زیان‌بخش برای اعراب و مصر کمک کرد.

از لحاظ محتوایی تمامی مراجع سیاسی و فکری روند مذاکرات اعراب و صهیونیست‌ها از آغاز مذاکره با ایهامات تعهدی همراه بوده که زمینه‌ها را برای ورود به بن‌بست‌ها و گمراهی از روند درست مذاکرات، فراهم ساخته است.

واقعیت‌های فوق نشانگر این حقیقت‌اند که مصر و بعد از آن اعراب بدون یک راهبرد مشخصی وارد روند مذاکرات با صهیونیست‌ها شده و برعکس رژیم صهیونیستی با یک راهبرد که همواره مورد بازنگری و ارزیابی بوده وارد مذاکره شده و متناسب با تحولات منطقه‌ای و شرایط جهانی تغییر راهکار داده است. اسرائیلی‌ها هرگز از اهداف اساسی و راهبردی خود عدول نکرده‌اند.

اسرائیل در مذاکرات با اعراب حداقل دو هدف اساسی دنبال می‌کرد:

۱. حفظ و نگهداری حداکثر ممکن از سرزمین‌های اشغالی اعراب به‌ویژه در منطقه

کناره غربی رود اردن و تسلط بر منابع آبی و موقعیت‌های راهبردی این مناطق.

۲. مدیریت مذاکرات به شیوه‌ای که به تضعیف و تفکیک جهان عرب منجر و به

ایجاد اختلافات میان آنها کمک کند. از این رهگذر اسرائیل می‌توانست برتری خود را بر اعراب حفظ کند.

نمودها و تجلیات این راهبرد حتی پیش از شروع روند مذاکرات میان طرفین هویدا

بوده است. روند راهبرد اسرائیل در مذاکرات با اعراب را می‌توان با بررسی مراحل آن تجزیه و تحلیل نمود.

۱. رژیم اسرائیل پس از پیروزی در جنگ ۱۹۶۷، تلاش‌های خود را برای گرفتن ضمانت‌های آمریکا برای نگهداری سرزمین‌های اشغالی متمرکز کرده و صدور قطعنامه ۲۴۲ که تفسیرهای گوناگونی دارد و ضمانتی برای هرگونه سازوکاری ندارد، در این راستا بود. اسرائیل با این اقدام نخواست تجربه جنگ ۱۹۵۶ را تکرار کند و به دنبال کسب دستاوردهای سرزمینی بود.

۲. در جنگ اکتبر ۱۹۷۳ که برای اسرائیلی‌ها غیرمنتظره بود آنها با هماهنگی کامل با هنری کیسینجر وزیر خارجه آمریکا تلاش کردند تمام برگ‌های قوت اعراب که پیروزی‌های جنگ اکتبر آنها را فراهم کرده بود (سلاح، نفت، همبستگی اعراب و حمایت شوروی) را قبل از آغاز مذاکره با اعراب بسوزاند در این رهگذر رویکرد و دیدگاه‌های نوین سادات و نرمش او نسبت به اسرائیل کمک فراوانی نمود.

۳. پس از آن اسرائیل شروط اجرایی و محتوایی مذاکرات با اعراب را تحمیل کرد و این شروط به شرح زیر بوده است:

الف - مذاکرات مستقیم و دوجانبه و بدون واسطه باشد، به استثنای مراحل اولیه که فقط با وساطت آمریکا قابل پذیرش است.

ب - روند مذاکره باید براساس تنها یک مرجع قانونی باشد و آن هم فقط قطعنامه ۲۴۲ شورای امنیت سازمان ملل.

ج - عدم شروع هرگونه مذاکره با اعراب مگر پس از ترک گزینه جنگ و خشونت از

سوی اعراب به عنوان پیش شرط مذاکرات.

د - اسرائیل عقب‌نشینی از سینا و بازگشت مصر به مرزهای بین‌المللی (چهارم ژوئن ۱۹۶۷) را نپذیرفت مگر پس از سفر سادات به قدس شریف، اعلام او مبنی بر اینکه جنگ اکتبر آخرین جنگ اعراب با اسرائیل و انعقاد قرارداد صلح انفرادی با رژیم صهیونیستی است. در مقابل اسرائیلی‌ها نپذیرفتند که جنگ کیپور (اکتبر) ۱۹۷۳ آخرین جنگ است و نسبت به بازگشت به مرزهای سال ۱۹۶۷ تعهدی ندارند.

هدف راهبردی اسرائیل در آن مرحله تاریخی، خارج کردن مصر از معادله منازعات اعراب و اسرائیل بوده است.

رژیم صهیونیستی جنگ‌هایی را در سال‌های ۱۹۷۸، ۱۹۸۲، ۱۹۹۶ و تابستان ۲۰۰۶ علیه اعراب و لبنان تحمیل کرد و مصریان براساس معاهده صلح نمی‌توانستند رفتار نظامی با اسرائیل داشته باشند. به ویژه آمریکا در دوران کلینتون تصمیم گرفت با سازمان آزادی‌بخش فلسطین PLO مذاکره کند ولی اسرائیل در این راه کارشکنی و مانع‌تراشی می‌کرد و این روند را با تحمیل خواسته‌ها و شروط خود به فلسطینی‌ها نپذیرفت. اسرائیل در این راه موفق به تحمیل خواسته‌های خویش گردید.

- موافقت فلسطینی‌ها با قطعنامه ۲۴۲

- رها کردن مبارزات مسلحانه در اسلو ۱۹۹۳

در مقابل صهیونیست‌ها به هیچ تعهدی پایبند نبوده از جمله:

- متوقف ساختن شهرک‌سازی به ویژه در کناره غربی رود اردن

- آتش‌بس و عدم ترور و اقدامات نظامی علیه فلسطینی‌ها

و: اسرائیل نقش مهمی در درگیری میان فتح و حماس داشته و در این روند آمریکا و اتحادیه اروپا به او کمک کردند.

ز: اسرائیل پس از گرفتن تضمین از آمریکا درباره خواسته‌های خود که عبارتند از:

- عدم بازگشت به مرزهای سال ۱۹۶۷

- ضمیمه‌سازی مجموعه بزرگی از شهرک‌های صهیونیستی که در سرزمین‌های

اشغالی سال ۱۹۶۷ ساخته شده به قلمروی خود

- اسکان آوارگان فلسطینی در کشورهای عربی که به آنها پناه داده

اقدام به طرح خواسته‌های جدیدی که خطرناک‌ترین آنها عبارتند از:

- به رسمیت شناختن اسرائیل به‌عنوان یک دولت یهودی. این امر خطرات فراوانی

برای اعراب ۱۹۴۸ دارد.

شکی نیست که رژیم صهیونیستی هیچ‌وقت در جهت نیل به یک نسویه حقیقی و

مسالمت‌آمیز برای منازعه اعراب و اسرائیل حرکت نخواهد کرد و همواره دو هدف اساسی

در حرکت خود مدنظر داشته که عبارتند از: ۱. تحکیم و تداوم اشغالگری و توسعه‌طلبی؛ ۲.

تضعیف اعراب و تشتت آنها.

اسرائیل با حمایت‌های آمریکا با اطمینان خاطر رفتار می‌کند که اختلافات اعراب این

قدر گسترده است که در آینده نه چندان دور زمینه‌ها را برای اجرای اهداف راهبردی

درازمدت آن فراهم می‌کند. تفکیک و تشتت کیان‌های سیاسی منطقه خاورمیانه به مناطق

فرقه‌ای و نژادی ضعیف که در میان آنها تنها دولت یهودی اسرائیل قدرتمند و تحرکات و

روند تحولات این منطقه را در دست دارد، از جمله اهداف درازمدت این رژیم است.

این گونه راهبردها و راهکارها دلالت بر این دارد که اسرائیل به عدالت تسویه و قابلیت دوام روند صلح میان خود و اعراب اعتقاد واقعی ندارد و در حال حاضر با خطرناک‌ترین معضل امنیتی روبروست و آن بمب جمعیتی فلسطینی‌هاست لذا رژیم صهیونیستی این موضوع را بزرگنمایی می‌کند و آن را خطر جدی برای آینده خود می‌داند تا هویت یهودی بودن این رژیم را تثبیت و موجه سازد. روند خلاص شدن از هر عنصر غیریهودی در اسرائیل به ویژه با به قدرت رسیدن راستگرایان صهیونیست تشدید شده است. علاوه بر سیاست نژادپرستانه صهیونیستی، اسرائیل قصد دارد که تنها ۱۰ درصد مساحت فلسطین را به مردمانش اختصاص می‌دهد که از لحاظ جغرافیایی از هم مجزا و از لحاظ امنیتی و نظامی خالی از هرگونه سلاح است و در بعد اداری و سازمانی تحت فرمان اسرائیل باشد. این طرح تنها یک معنی دارد و آن هم تشکیل دو دولت فلسطینی ناممکن است و دیدگاه بوش و آمریکایی‌ها برای حل قضیه فلسطین قابلیت اجرا ندارد. در این شرایط بر اعراب به ویژه مصریان فرض است که به دنبال سرابی به نام صلح با اسرائیل نروند و در عوض به جستجوی راه حل حقیقی و عادلانه باشند. این راهبرد تنها در تقویت مقاومت مردمی و ایستادگی در قبال توسعه‌طلبی صهیونیست‌ها محقق خواهد شد.

تأثیر اسرائیل در مناسبات تهران و قاهره

قضیه فلسطین و عامل رژیم صهیونیستی نقش مؤثری در روند مناسبات ایران و مصر داشته است. در تاریخ معاصر تنش در مناسبات میان تهران و قاهره و قطع آن تحت تأثیر عامل رژیم صهیونیستی بوده است. در دوران شاه - ناصر و دوران ج.ا.ایران - سادات روابط دو کشور به دلیل سیاست‌های دو کشور در قبال اسرائیل قطع شد.

پرده اول: پس از برپایی دولت اسرائیل در سال ۱۹۴۸، ایران در میان دولت‌های پیشگامی بود که تنها پس از دو سال از تأسیس این رژیم با اعزام عباس صیقل به عنوان نماینده خود این کشور را در مارس ۱۹۵۰ به صورت دوفاکتو مورد شناسایی قرار داد. علاوه بر آن طی این دو سال زمینه‌ها را برای مهاجرت شصت‌هزار یهودی ایرانی به اسرائیل فراهم کرد. سیاست شاه در قبال اسرائیل با اعتراضات مردمی ملت ایران روبرو بود و اولین سوءظن را در جهان عرب علیه شاه ایران به وجود آورد.

پس از روی کار آمدن مصدق باز بودن سفارت اسرائیل در تهران مورد اعتراض بسیاری از اқشار مردم قرار گرفت و در این روند علمای الازهر طی تلگرامی به آیت‌الله کاشانی خواستار مداخله وی در بازپس گرفتن شناسایی اسرائیل شدند.^(۳۶) فتوای آیت‌الله کاشانی در مه ۱۹۵۱ در کمتر از یک ماه تأثیرگذار بود.

در این راستا وزارت امور خارجه ایران طی تلگرامی به کنسولگری‌های خود در تل‌آویو و قدس دستور داد «هرگونه حضور ایران در اسرائیل از امروز ممنوع است».^(۳۷) نه سال پس از بسته شدن کنسولگری‌های ایران در تل‌آویو و قدس به دستور دکتر مصدق، کنسولگری‌های یادشده در اول مرداد ۱۳۳۹ ه. ش. / ۲۳ ژوئیه ۱۹۶۰ بازگشایی شد. با فشار اسرائیل برای علنی شدن مناسبات تهران - تل‌آویو، گلدامایر نخست وزیر اسرائیل با معرفی موشه ساسون از تهران تقاضای پذیرش برای وی کرد تا بتواند رسماً به عنوان سفیر اسرائیل در تهران کار خود را آغاز کند. شاه ایران نسبت به پیشنهاد اسرائیل اعلام موافقت کرد.

اقدام شاه در بازگشایی کنسولگری‌های ایران در تل‌آویو و قدس با خشم جمال

عبدالناصر رهبر فقید مصر روبرو گشت به ویژه آنکه تاریخ این بازگشایی (۲۳ ژوئیه ۱۹۶۰) مصادف با سالروز پیروزی انقلاب مصر در ۲۳ ژوئیه ۱۹۵۲ برگزیده شده بود که از دیدگاه مصریان و جمال عبدالناصر، کمال توهین به کشور مصر تلقی گردید. مصری‌ها در واکنش سخت به اقدام شاه در ۲۶ ژوئیه ۱۹۶۰ روابط میان تهران و قاهره را قطع کردند.^(۳۸) خصومت شاه و ناصر گرچه از سال ۱۹۵۲ با سقوط ملک فاروق^(۳۹) و استقبال مصریان از مصدق آغاز شده ولی قطع مناسبات دو کشور این دشمنی و کینه را تشدید کرد.

پرده دوم: دیدار سادات از فلسطین اشغالی و پذیرفتن شاه در مصر زمینه‌ها را برای قطع روابط میان تهران و قاهره مساعد ساخت.

کشورهای عربی در پی دیدار سادات از فلسطین اشغالی و آغاز مذاکره با رژیم صهیونیستی در کنفرانس بغداد در مارس ۱۹۷۹ به سادات ضرب‌الاجلی سی‌روزه جهت قطع رابطه خود با مصر تعیین کردند. جمهوری اسلامی ایران مصادف با پایان این ضرب‌الاجل به فرمان امام خمینی بنیانگذار ج.ا.ایران در روز ۱۱ اردیبهشت ۱۳۵۸/اول می ۱۹۷۹ روابط خود را با مصر قطع کرد. ج.ا.ایران در این اقدام اهداف و انگیزه‌های سیاسی داشته است از جمله:

۱. استقبال سادات از شاه فراری. او تنها رئیس‌جمهوری بود که شاه را پذیرفت.
۲. تعلل مصر (به مدت دو ماه) از شناسایی دولت ج.ا.ایران
۳. برقراری روابط میان سادات و اسرائیل. سادات با دیدارش از فلسطین اشغالی روند بسیار خطرناکی در جهان اسلام و عرب ایجاد کرد و زمینه‌ها را برای شکست انزوای اسرائیل در جهان اسلام و عرب فراهم کرد.

۴. اقدام ج.ا.ایران در قطع روابط مصر نوعی همبستگی با جهان عرب برای منزوی ساختن سادات بود.

نقش قضیه فلسطین در مناسبات قاهره - تل آویو

طی سه دهه مردم مصر جهت حمایت از مقاومت اسلامی در لبنان و فلسطین صدها کمیته و جمعیت فعال پایه‌گذاری کردند و جوانان رشید آن تحت تأثیر تحولات قضیه فلسطین (مانند سلیمان خاطر، ایمن حسن و محمود نورالدین) در عملیات نظامی بیش از یک‌صد هزار جوان را فدای قضیه فلسطین و آزادی آن کردند. قضیه فلسطین مؤثرترین عامل در روند روابط میان قاهره و تل آویو بوده است.

قضیه فلسطین جایگاه ممتازی را در سیاست خارجی مصر و اولویت‌های آن دارد. دیدگاه رسمی مصر درباره این قضیه به طور خلاصه به شرح زیر است:

۱. مصر همواره تأکید دارد که قضیه فلسطین مسئله تعهد و سرنوشت و از این رهگذر قاهره حامی فلسطینی‌ها جهت استیفای حقوق حقه فرد می‌باشد.

۲. به نظر مصر تلاش‌ها جهت تحقق صلح، امنیت و ثبات در جهان بدون تعامل جدی با قضیه فلسطین و منازعه اعراب و اسرائیل موفقیت‌آمیز نخواهد بود.^{۴۱}

۳. مصر بر ضرورت تلاش‌های مجددانه برای حل عادلانه و فراگیر منازعه اعراب و اسرائیل تأکید دارد این تلاش‌ها به طور مستقیم در خدمت صلح و امنیت جهانی و به ثبات متعلقه خاورمیانه کمک می‌کند.

۴. مصر همواره آمادگی خود را جهت کمک به هرگونه تلاش برای حل قضیه فلسطین و تسویه منازعه اعراب و اسرائیل اعلام می‌دارد.

۵. به نظر مصر چهار امر اساسی به روند صلح خاورمیانه کمک می‌کند.

الف - تعلیق ساخت و ساز شهرک‌های صهیونیستی

ب - پایان دادن به کانون‌های تنش‌زدایی شهرک‌سازی

ج - بازگشایی دفاتر فلسطینی‌ها در قدس شریف (که در دوران انتفاضه توسط

اسرائیل بسته شدند)

د - لغو یا محدودسازی کلیه نقاط بازرسی در کناره غربی رود اردن.

۶ مصر مراجع قانونی ذیل را برای حل قضیه خاورمیانه به رسمیت می‌شناسد و آن را

مشخص می‌سازد.

الف - قطعنامه‌های شورای امنیت ذی‌ربط به شماره ۱۵۱۵/۳۳۸/۲۴۳

ب - اصل زمین در مقابل صلح که چارچوب مورد قبول اعراب جهت بریایی صلح

عادلانته، در منطقه است.

ج - ابتکار عمل صلح اعراب که برای اسرائیل افق راهبردی روشنی مهیا می‌سازد.

قضایای غزه

یهودا لنکری نماینده سابق رژیم صهیونیستی در سازمان ملل در سخنان خود در سال

۲۰۰۰ گفت: مصر مسئول رنجش و بدبختی فلسطینی‌هاست زیرا به مدت ۱۹ سال (۶۷-

۱۹۴۸) غزه را در اشغال داشته و نتوانسته است آنجا را توسعه و پیشرفت دهد. مردم نوار

غزه پس از عقب‌نشینی رژیم صهیونیستی و تشکیل دولت حماس به ریاست اسماعیل

هنیه (در پی پیروزی حماس در انتخابات پارلمانی) مشکلات و معضلات زیادی دارند و

دولت مصر جهت کاهش رنج و مرارت ملت فلسطین در قضایای غزه دخالت داشته است.

برخی از فلسطینی‌ها از مداخله مصری‌ها در قضایای غزه انتقاد شدیدتری می‌کنند و آن را به سود اسرائیلی‌ها دانسته‌اند.

درگیری میان گروه‌های فلسطینی به ویژه میان فتح و حماس و منازعه ابومازن رئیس دولت خودگردان و رهبران حماس، مشکلات عدیده‌ای را برای منطقه غزه و مردم آن به وجود آورده است. گرچه رژیم صهیونیستی فراهم‌کننده اصلی چنین شرایطی بوده و تنها برنده تداوم این روند می‌باشد ولی سیاست خارجی مصر و جایگاه منطقه‌ای آن در پی این تحولات زبان‌های متعددی دیده است. امریکا و دولت صهیونیستی اولمرت در کنفرانس آنابولیس و دیدار بوش از منطقه در ژانویه ۲۰۰۸ از مصر خواسته همکاری امنیتی و اطلاعاتی خود را با رژیم صهیونیستی تا انهدام و نابودی مقاومت اسلامی در فلسطین به رهبری حماس ادامه دهد. قاهره در این جریان تحمیلی متحمل فشارهای سیاسی و مالی از سوی واشنگتن گشته است.^(۴۱)

بحران روابط میان گروه‌های فلسطینی بروز اختلاف و تنش در روابط میان گروه‌های فلسطینی به ویژه بازیگران اصلی صحنه داخلی فلسطین یعنی حماس و فتح، فرصت‌های نه چندان مناسبی برای افزایش حضور سیاست خارجی قاهره در قضیه فلسطین پدید آورد. اسرائیل و آمریکا با اعمال فشارهای گوناگون تلاش دارند، رویکرد مداخله مصر در قضیه فلسطین را به سود اولویت‌های امنیتی و سیاسی رژیم صهیونیستی تنظیم نمایند و در این راه از هیچ امری فروگذار نیستند. پیروزی حماس در انتخابات پارلمانی فلسطینی و تشکیل دولت اسماعیل هنیه هیچگاه مطلوب قاهره نبود زیرا حماس و اخوان المسلمین مصر از لحاظ عقیدتی و تاریخی

و سیاسی از یک بافت بوده و شبکه‌ای از روابط تاریخی و سرنوشت‌سازی میان این دو برقرار است.

بحران گذرگاه‌ها

رژیم صهیونیستی همواره قاهره را مسئول مشکلات امنیتی غزه دانسته و نسبت به قاچاق اسلحه و مهمات به غزه مصر را مقصر دانسته که نتوانسته کانال‌های زیرزمینی و گذرگاه‌های میان غزه و منطقه سینا را کنترل کند. لابی‌های صهیونیست‌ها در آمریکا کاخ سفید را به همین انگیزه علیه مصر تحریک کرده‌اند و تنش‌های اخیر در روابط قاهره - واشنگتن توسط ایادی صهیونیستی در آمریکا طراحی شده است.

مصر طی یک‌سال اخیر اقدام به رد تهمت‌های اسرائیل نموده و حتی از کشورهای اتحادیه اروپا و آمریکا برای کشف کانال‌ها و گذرگاه‌های زیرزمینی میان غزه و سینا کمک فنی و همکاری نظامی و امنیتی خواسته است. در اوایل سال ۲۰۰۸ هیئت فنی از نظامیان آمریکا وارد منطقه شد تا اظهارات و خواسته‌های مقامات مصری در این خصوص را برآورد فنی نماید. برخی از افسران مصری جهت کشف نقب‌ها و کانال‌های زیرزمینی میان مرزهای غزه و سینا توسط نیروهای آمریکایی آموزش دیده و مقامات امنیتی مصری آماری از کشف و انهدام گذرگاه‌های مخفی و کانال‌های زیرزمینی ارائه داده است. اسرائیل به‌رغم کنترل معابر میان فلسطین و مصر توسط دوربین‌های متعدد و حضور نمایندگان اروپایی و آمریکایی در این معابر بازهم خواستار افزایش همکاری امنیتی و اطلاعاتی مصر جهت کنترل فلسطینی‌ها در غزه می‌باشد. اسرائیلی‌ها از عدم تمکین مصر در همکاری مطلق و دلخواه صهیونیست‌ها در محاصره و زندانی کردن فلسطینی‌ها در غزه جهت نابودی

مقاومت اسلامی به رهبری حماس و جهاد اسلامی بیشتر شکایت دارند.^(۳۲)

غزه پس از کنفرانس آنابولیس و سفر بوش به منطقه در اوایل ۲۰۰۸ متحمل بدترین محاصره‌ها و فشارها از سوی رژیم صهیونیستی بوده است. مردم غزه پس از قطع برق و محاصره کامل شهر یورش بردند و دیواره‌های امنیتی اسرائیل را ویران کردند و جهت خرید مواد غذایی و نیازمندی‌های خود از مرزهای غزه و مصر گذشتند و از این طریق اسرائیل بحران‌های داخلی خود را به مصر صادر کرد و قاهره را وارد یک اقدام ناخواسته کرد. دولت مصر به دلیل مسائل انسانی و جهت کاهش فشار افکار عمومی با ورود فلسطینی‌ها به خاکش موافقت کرد ولی پس از مدتی محاصره غزه از زمین و دریا مشکلات عدیده‌ای برای ملت رنج کشیده فلسطین دستاورد داشته و اگر سیاست خارجی مصر نتواند این بحران را به خوبی مدیریت کند قاهره دچار تناقضات و مشکلات داخلی و خارجی خواهد گشت که اولین آنها سقوط در دام سیاست‌های شیطانی اسرائیل و همکاری آن با این رژیم در زندانی کردن و محاصره کردن مردم فلسطین در غزه است.

بُعد نظامی و امنیتی مناسبات

قرارداد کمپ دیوید در بندهای ویژه متضمن همکاری اسرائیل و مصر در بُعد نظامی و امنیتی بوده، تحرکات منطقه‌ای رژیم صهیونیستی و تنش‌های فلسطینی و اسرائیلی مشکلات و تهدیدات امنیتی و نظامی برای دولت مصر به وجود آورده است. اسرائیلی‌ها همواره نگرانی خود را از کمک‌های نظامی و لجستیکی آمریکا به مصر ابراز داشته و همیشه ارتش مصر را متهم می‌سازند که در منطقه سینا تحرکات نظامی مشکوکی انجام

می‌دهد.

به‌رغم امضای قرارداد صلح میان قاهره و تل‌آویو در دکترین رژیم صهیونیستی مصر و ارتش آن هنوز دشمن و تهدید اول برای امنیت دولت صهیونیستی است. در اغلب برآوردهای استراتژیک روند صلح و مذاکره با اسرائیل همواره به عنوان منبع تهدیدزا درک و تصور می‌شود.

جنگ اطلاعاتی و جاسوسی

به‌رغم امضای معاهده صلح میان مصر و رژیم صهیونیستی و دستگاه‌ها و نهادهای جاسوسی و اطلاعاتی اسرائیل همیشه تلاش دارد در مراکز و محافل تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری مصر نفوذ کنند. دستگاه اطلاعاتی مصر طی سه دهه صلح سرد با رژیم صهیونیستی ده‌ها شبکه جاسوسی که برای اسرائیل کار می‌کردند را منهدم و عناصر جاسوسی مرتبط با موساد و دیگر نهادهای اطلاعاتی و جاسوسی اسرائیل را دستگیر کرده است.^(۳۳)

دستگاه‌های جاسوسی اسرائیل تلاش دارند تا از جوانان تحصیلکرده و خاندان‌های بانفوذ مصری جهت اهداف راهبردی خود جذب و استفاده کنند. همچنین موساد از اتباع خارجی مقیم مصر در مأموریت‌های جاسوسی و اطلاعاتی استفاده می‌کند.

پرونده جاسوسی عزام یکی از موارد جاسوسی رژیم صهیونیستی علیه امنیت ملی مصر بود این پرونده ابعاد گسترده‌ای داشت و رژیم صهیونیستی جهت نجات او تلاش‌های سیاسی و دیپلماتیک داشته است. رسانه‌های عربی و مصری به‌طور وسیعی اقدامات جاسوسی موساد را در مصر فاش ساختند. عزام باوجود موفقیت خانوادگی‌اش^(۳۴) ولی به دلایلی از جمله نقطه ضعف جنسی و مالی در دام موساد افتاد و مأموریت‌های خطرناکی

برای آن انجام داد. شارون نقش موثری در رهایی عزام از زندان‌های مصر داشته ولی عزام آخرین جاسوسی موساد نبوده آخرین شبکه جاسوسی موساد با دستگیری محمد عصام‌الطار توسط نهادهای اطلاعاتی مصر، منهدم گشت. الطار توسط شبکه جاسوسی موساد در ترکیه استخدام و در کانادا آموزش‌های لازم را دید و در مصر طی چند سال اخیر فعالیت‌های جاسوسی نموده است.

اهمیت منطقه ام‌الرشاش و آینده آن

بسیاری از محققان عرب به ویژه مورخان منطقه ام‌الرشاش یک سرزمین عربی و مصری است که رژیم صهیونیستی در ۱۹۴۹ آن را اشغال و نامش را به «ایلات» تبدیل کرده است. اسرائیل با اشغال آن توانست یک بندر راهبردی در دریای سرخ ایجاد کند که ۴۰ درصد کل تجارت خارجی آن از آنجا عبور می‌کند. ام‌الرشاش از لحاظ راهبردی می‌تواند یک سرمایه‌گذاری بدیل و جانشین کانل سوئز گردد و در جنگ اکتبر ۱۹۷۳ اسرائیل از طریق آن فشار زیادی روی عبور و مرور کشتی‌ها در کانال سوئز بر ضد مصر وارد نماید.^(۳۵)

از لحاظ تاریخی محل تجمع حاجیان مصری و شامی بوده و نقطه مقاومت و جهاد علیه حملات صلیبی‌ها به اماکن مقدس مسلمان بوده است.

یک گروه تروریستی به فرماندهی اسحاق رابین پس از انعقاد موافقتنامه «رودس» ۲۰ برای آتش‌بس میان اعراب و صهیونیست‌ها به این منطقه حمله کرد و حدود ۳۵۰ مصری و فلسطینی قتل عام شدند و لرد برنادوت قتل عام‌های این منطقه را در گزارش خود آورده بود.^(۳۶)

این منطقه از لحاظ دریانوردی و تسلیحات و آبیاری برای رژیم صهیونیستی بسیار بااهمیت است منطقه طبریا - بیسان - اریحا - ام‌الرشراش و منطقه مثلث رفح - ام‌الرشراش و رأس‌النقب اهمیت‌های راهبردی برای بقای اسرائیل دارد.^(۴۷)

احمد ابوالغیط وزیرخارجه مصر در مصاحبه‌ای اعلام کرد به موجب قرارداد ۱۹۰۶ و ۱۹۲۲ میان انگلیس و دولت عثمانی مرزهای میان فلسطین و مصر مشخص شد و روستا ام‌الرشراش براساس این دو قرارداد جزء سرزمین فلسطین است لذا این سرزمین در معاهده صلح میان مصر و اسرائیل یاد شد.^(۴۸)

موازنه ترس و ارزیابی تهدید

پس از سقوط بغداد و اشغال عراق توسط نیروهای آمریکا و متحدین در آوریل ۲۰۰۳ بحث درباره جایگاه منطقه‌ای مصر و نقش بازیگری آن در محیط پیرامونی بحث‌های آکادمی در محافل بین‌المللی و منطقه‌ای به طور وسیعی مطرح شده است. نخبگان مصری با توجه به متغیرهای داخلی، منطقه‌ای و جهانی بر این باورند که مصر هنوز توان ایفای نقش تاریخی و سنتی خود را داراست. برخی از پژوهشگران و استراتژیست‌های مصری معتقدند مداخله آمریکا در منطقه و سلطه‌جویی اسرائیل نقش مهمی در کاهش نسبی جایگاه مصر در منطقه خاورمیانه داشته‌اند.^(۴۹)

از دیدگاه اسرائیل مصر به‌رغم کاهش برخی از منابع توانمندی آن در مقایسه با دیگر بازیگران منطقه هنوز قادرست که روی روند تحولات منطقه خاورمیانه تأثیرگذار باشد.^(۵۰)

به نظر اسرائیلی‌ها حادثه یازده سپتامبر و تبعات و متغیرات آن در مورد نقش و جایگاه منطقه‌ای مصر تأثیر منفی داشته است. از دید صهیونیست‌ها چون مصر حرفی تازه ندارد

پس می‌توان آن را به حاشیه راند و از نقش آن چشم پوشید^(۵۱) پس از سه دهه از آغاز مذاکرات مصر و اسرائیل درک راهبردی استراتژیست‌های مصر از اسرائیل از مرحله امیدواری به نتایج مثبت صلح با صهیونیست‌ها گذشته به ناامیدی و سراب رسیده است. مصری‌ها در پی تجربیات تلخی با رژیم صهیونیستی دریافتند که به‌رغم انعقاد معاهده صلح میان مصر و اسرائیل پس از گذشت سه دهه، منطقه ثبات و آرامش به چشم ندیده است و روزبه‌روز سلطه‌جویی و هژمونی‌طلبی این رژیم افزایش یافته است.

ارزیابی راهبردی نخبگان مصر درباره اسرائیل در قالب منبع تهدید تعریف می‌شود.^(۵۲) علل ارزیابی به شرح ذیل است:

۱. اسرائیلی‌ها هنوز نیروی نظامی به توان شانزده لشکر رزمنده در مرزهای مصر و فلسطین اشغالی قرار داده است.
۲. وجود نیروگاه هسته‌ای دایمونه و مراکز پژوهش هسته‌ای در مرزهای با مصر
۳. رژیم صهیونیستی از طریق برقراری روابط راهبردی و امنیتی با کشورهای آفریقایی قصد دارد به امنیت دریایی و آبی مصر ضربه بزند. اسرائیل برخی از جزایر اریتره و اتیوپی را برای اهداف نظامی اجاره نموده است.
۴. اسرائیل با کشورهای منطقه مانند ترکیه یک ائتلاف راهبردی و منطقه‌ای در سال ۱۹۹۶ ایجاد کرده است و تسهیلات نظامی و لجستیک برای تحرک نظامی خود از ترکیه دریافت کرده است.
۵. اسرائیل و آمریکا شبکه‌ای از روابط راهبردی - نظامی و امنیتی دارند و خطرناک‌ترین آنها برای امنیت مصر توافق دفاعی نوامبر ۱۹۸۸ می‌باشد که به موجب آن:

- در صورتی که اسرائیل با کشوری درگیری نظامی پیدا کند، آمریکا به حمایت از او اقدام می‌کند

- مداخله نظامی آمریکا مستقیم خواهد بود و ارتش آمریکا در کنار ارتش اسرائیل خواهد جنگید

- آمریکا نظام موشکی بازدارنده برای اسرائیل تهیه می‌کند تا در معرض تهاجم ایران، عراق و سوریه قرار نگیرد.

- آمریکا انواع سلاح‌های بازدارنده برای حفظ امنیت اسرائیل تهیه می‌کند

- آمریکا و اسرائیل همکاری اطلاعاتی و امنیتی خود را توسعه خواهند داد.

اسرائیلی‌ها با بهره‌برداری از لابی‌های صهیونیستی در محافل سیاست‌گذاری و تصمیم‌سازی کاخ سفید در تلاشند که با وارد کردن انواع فشار مصر را وادار به تمکین به سیاست‌های منطقه‌ای آمریکا و اسرائیل نمایند. آنها از مصر می‌خواهند که قاهره نقش موثری در استحکام امنیت اسرائیل داشته باشد ولی دولت و ملت مصر هرگز تن به چنین دلتی نخواهند داد و از جایگاه سنتی و تاریخی خود در منطقه پاسداری خواهد کرد. رژیم صهیونیستی از افزایش نیروی پلیس مصر به ۷۵۰ نفر در مرزهای مصر و غزه به طول شانزده کیلومتر هراس داشته و آن را تهدیدی برای امنیت ملی خود پنداشته است. اسرائیل جهت رصد کردن ابعاد خطر و تهدید مصر طی سه دهه اخیر جاسوسانی در قالب توریست و پژوهشگر به مصر اعزام داشته و توانسته است برخی از جوانان مصری را با شیوه‌های خبیثانه فریب دهد و آنها را برای مقاصد شوم خود استخدام کند. استراتژیست‌های اسرائیل دکترین نظامی و نظام تسلیحاتی و تکوین فکری سربازان و افسران مصری را خطری

برای آینده این رژیم می‌دانند. اسرائیل دو مرکز جهت رصد کردن توان و قابلیت ارتش مصر دارد: یکی مرکز «آریئیل» نماینده جریان راست صهیونیستی و دومی مرکز پژوهشی «جافی» که نماینده چپ اسرائیل است.

دولت و مردم و ارتش مصر نقش موثری در جنگ‌ها و منازعات اعراب و صهیونیست‌ها داشته و هرگز شهدای خود را که در این نبردها فدا شده‌اند فراموش نمی‌کنند. و این عنصر معنوی نزد مصریان همواره خواب صهیونیست‌ها را آشفته می‌کند.

دیوار امنیتی در مرزهای مصر و غزه

رژیم صهیونیستی جهت کنترل و محاصره غزه و تأمین امنیت خود در آینده دست به اقدامات زیر زده است:

۱. تلاش برای استخدام عشایر در منطقه سینا جهت رصد کردن هر تحرک بر ضد امنیت اسرائیل

۲. تلاش برای خرید زمین‌های زیاد در سینا، صهیونیست‌ها با استخدام برخی از فلسطینی‌ها قصد دارند زمین‌های در منطقه مرزی مصر و غزه را تحت عناوین مختلف با قیمت‌های عالی بخرند. دولت مصر و اعراب سینا این توطئه را درک نموده و با این شگردها و توطئه مقابله خواهند کرد.

۳. رژیم صهیونیستی قصد دارد میان مصر و غزه دیوار حائل به طول ۲۵۰ کیلومتر (مرز مصر و غزه از منتهی‌الیه جنوب غزه تا بندر ایالات در دریای سرخ) بسازد.

۴. دولت اسرائیل با درخواست مصر برای افزایش نیروی پلیس در مرزهای مشترک از ۷۵۰ نفر به ۱۵۰۰ کاملاً مخالف و آن را مغایر با نقض قرارداد صلح میان خود و قاهره می‌داند.

پروژه کانال دریای المیت

یکی از پروژه‌های کلان اسرائیل ایجاد کانال بحر میت - دریای سرخ است این پروژه تهدید جدی برای امنیت دریایی و اقتصادی و جایگاه راهبردی مصر است. این پروژه در نشست داووس در امان سال ۲۰۰۵ از سوی اسرائیلی‌ها مطرح شد. اساس پروژه‌ها ایجاد یک کانال آبی به طول ۱۸۰ کیلومتر که بحر میت را به دریای سرخ مرتبط می‌سازد و هزینه تخمینی اجرای این پروژه ۸۰ میلیارد دلار است. اسرائیل سعی دارد نظر اردنی‌ها و فلسطینی‌ها برای ایجاد این پروژه را جذب کند. براساس برآوردهای این پروژه سهم کشورهای شرکت‌کننده در این پروژه از آب شیرین و انرژی برق حاصله از اجرای این پروژه چنین است: اردن ۳۳ درصد آب و برق، دولت خودگردان فلسطینی ۲۰ درصد آب و برق، رژیم صهیونیستی ۴۷ درصد آب و برق، دریافت خواهند کرد.

ایجاد این کانال از ابعاد مختلفی برای منطقه خطرآفرین است. مهم‌ترین آنها ایجاد تغییرات در زمین منطقه و تبدیل آن به یکی از کانون‌های زلزله‌خیز است. از لحاظ راهبردی با ایجاد یک مانع آبی مصر از اردن و فلسطین جدا خواهد شد و اسرائیل با اجرای این پروژه موقعیت راهبردی مصر را به خطر می‌اندازد.

مناسبات اقتصادی تجاری میان دو کشور

برخی از آگاهان به مسائل مصر دلایل مختلفی برای شکست روند صلح اعراب و اسرائیل ارائه می‌دهند از جمله اندک بودن حجم مبادلات تجاری میان مصر و رژیم صهیونیستی پس از سه دهه عادی‌سازی رابطه میان طرفین. مردم مصر بدون توصیه و اجبار براساس اعتقادات و آگاهی خود در هر سطحی باشد از خرید کالاهای اسرائیلی امتناع می‌ورزند و

این مسئله به شدت صهیونیست‌ها را آزرده می‌کند لذا استراتژیست‌های صهیونیستی همچون افرایم سنیه به تصمیم‌سازان اسرائیل سفارش می‌کنند «مجدانه بکوشیم که اقلشار مختلف جامعه مصری را قانع کنیم که ما در پی هم‌پیمانی با آنان هستیم و نه سلطه‌جویی. باید توده‌های مردم مصر را مجاب کنیم که دستاوردهای همکاری در زمینه‌های مختلف اقتصادی و علمی به نفع ما خواهد بود.

نباید اجازه دهیم مصری‌ها از ما فاصله بگیرند زیرا شراکت و همکاری استراتژیک مصر و اسرائیل یک عضو حیاتی حفظ ثبات در خاورمیانه، سرکوب تندروی و پیشرفت اقتصادی دو کشور است».^(۵۲)

تحولات منطقه و شرایط قضیه فلسطین تأثیر مستقیمی بر روابط قاهره و اسرائیل دارد به ویژه در زمینه اقتصادی و مالی؛ به طور مثال قرارداد صدور گاز مصر به اسرائیل پس از ۱۴ سال تأخیر در ۳۰ ژوئن ۲۰۰۵ میان وزیر نفت مصر و وزیر زیرساخت‌های اسرائیل امضا شد. به موجب آن مصر^(۵۳) روزانه ۱۷۰ میلیون فوت مکعب گاز به اسرائیل از منطقه شیخ زویید به منطقه عقلان صادر می‌کند و ارزش اجمالی آن طی بیست سال آینده ۲/۵ میلیارد دلار می‌باشد.

طی ۵ سال گذشته مبادلات تجاری دو کشور در زمینه کشاورزی بوده است.

اسرائیل، کود، بذر و مواد حشره‌کش به مصر می‌فروشد و نقش اسرائیل در این بازار به میزان ۴۵ درصد می‌باشد. براساس آمار وزارت کشاورزی مصر ۳۰ کالای کشاورزی به اسرائیل صادر و ۴۶ کالای کشاورزی از اسرائیل وارد می‌کند. اسرائیلی‌ها سرزمین بزرگ کشاورزی در منوفیه - عامریه منطقه کویری در نزدیکی اسکندریه در دست بهره‌برداری

دارند.

اسرائیل و مصری‌ها در ساخت یک پالایشگاه در اسکندریه شریک بودند این پالایشگاه در سال ۱۹۹۴ ساخته شد و در سال ۱۹۹۸ رسماً شروع به کار کرد. هزینه ساخت یک میلیارد دلار بوده که دولت مصر ۲۰ درصد آن را تأمین کرده است.

روابط فرهنگی و اجتماعی

اسرائیل جهت تثبیت دستاوردهای قرارداد کمپ دیوید و معاهده صلح با مصر تلاش‌های چندبُعدی جهت رخنه کردن در محیط فرهنگی و اجتماعی مصر نمود. هوشیاری و آگاهی مردم مصر و انباشتگی حافظه تاریخی این کشور نسبت به جنایات اسرائیل و قتل عام‌ها، موانع زیادی در سر راه این تلاش بوده است. اسرائیل از طریق آکادمی فرهنگی اسرائیل در قاهره و کنسولگری‌های خود در قاهره و اسکندریه به دنبال عادی‌سازی روابط با ملت مصر از طریق ایجاد ارتباطات فرهنگی و اجتماعی می‌باشد و لذا از این رهگذر به موفقیت‌های چشمگیری تاکنون نائل نگردیده است.

موضوع یهودیان مصر و ازدواج‌های جوانان اسرائیلی و مصری مشکلات عدیده‌ای برای مناسبات قاهره و تل‌آویو به وجود آورده است. به طور مثال، موضوع یهودیان مصر به عنوان کانون تهدید برای مصر اهمیت بسیار دارد.

یهودیان مصر

درباره تاریخ، فرهنگ و نقش اجتماعی و اقتصادی یهودیان مصری، کتاب‌ها و مقالات فراوانی نگاشته شده است. شاید محمود ابوالغار نویسنده مصری جدیدترین کتاب را در این زمینه نوشته باشد. او در کتابش تحت عنوان «یهود مصر من الازدهار الی الشتات»

(یهودیان مصر از شکوفایی تا پراکندگی) حقایق تاریخی درباره جامعه یهودیان مصری تشریح کرده و علل مهاجرت این قوم به فلسطین اشغالی را تبیین نموده است.^(۵۵)

- یهودیان مصر به دو گروه مذهبی متعلق بوده اغلب یهودیان متعلق به یهودیان ربانیین^(۵۶) و گروه اقلیت به مذهب یهود قرائین^(۵۷) که قدیمی‌ترین یهودیان مصرند.

- یهودیان قرائین اغلب فقیر و در حرفه‌های طلا و نقره‌سازی و صرافی نزد بازرگانان و اربابان حرفه یهود ربانیین کار می‌کردند. یهودیان مصر در محلات مخصوص به خود در قاهره و اسکندریه زندگی می‌کردند و عده‌ای از آنها در خارج از این محلات می‌زیستند. یهودیان شهر اسکندریه در اوایل قرن بیستم جمعیت بالغ بر ۱۸ هزار نفر داشته که در ۱۹۴۸ به چهل هزار نفر افزایش یافتند. نصف آنها مصری و بقیه از اسپانیا، ایتالیا و مراکش به آنجا مهاجرت کردند. کل جمعیت یهودیان مصری در سال ۱۹۴۷ بین ۶۴/۱۶۵ تا هفتاد هزار نفر بودند.

از مشاهیر یهود مصر: یعقوب و موسی قطاوی، شیکوریل از بازرگانان معروف مصر بود. یعقوب صنوع پدر تئاتر و نمایشنامه‌نویسی مصر. در کابینه سعد زغلول (رهبر انقلاب ۱۹۱۹ مصر) یوسف قطاوی وزیر دارایی بود. او در کابینه احمد زیودپاشا در ۱۹۲۵ وزیر ترابری بود. یهودیان مصر در سال‌های ۱۹۴۸ و ۱۹۵۶ از مصر خارج و به فلسطین اشغالی رفته و تنها ۶۳ نفر باقی ماندند. اسرائیل و لابی‌های صهیونیستی در آمریکا در سال‌های اخیر به دنبال برآورد و محاسبه زبان‌های یهودیان مهاجر از مصر هستند. یهودیان مصر با تحریک رژیم اسرائیل تاکنون ۳۵۰۰ شکایت‌نامه به مبلغ ۵ میلیارد دلار علیه دولت مصر تنظیم کرده‌اند. موردخای بن‌بورت در سال ۱۹۹۳ گزارش درباره املاک و اموال غیرمنقول

یهودیان مصر تهیه و جهت پیگیری تسلیم بوش (پدر) نمود. او در این گزارش جهت جبران زیان‌های یهودیان مصری ۸۸ میلیارد دلار مطالبه کرده است. در اکتبر ۲۰۰۴ میان یهودیان مصری (با جمعیت ۱۰۰ نفر) بر سر تعیین رهبری اختلاف نظر رخ داد و با دخالت اسرائیل به شدت مخالف بودند.^(۵۸) آنها در نهایت کارمرن اینشتن (۷۰ ساله) دختر استر اینشتن (۹۶ ساله) و رهبر سابق یهودیان را انتخاب کردند. مادر کارمرن رهبری طایفه را در سال ۱۹۹۷ پس از درگذشت امیل روسو به عهده گرفت.

یهودیان مصری در پایه‌گذاری و پیشرفت رژیم صهیونیستی نقش بارزی داشته از جمله شخصیت‌های مصری: خاخام عوفادیا یوسف رهبر مذهبی جنبش راستگرای شاس و مهندس عوبادیا هراری رئیس پروژه ساخت جنگنده لافی و ایلی کوهن معروف‌ترین جاسوس اسرائیل در جهان عرب که توسط سوریه اعلام شد. کوهن یکی از پایه‌گذاران موساد بود.^(۵۹)

یهودیان مصر نقش موثری در تأسیس جریان‌ات و احزاب چپ مصر داشته‌اند. اولین جنبش صهیونیستی در مصر در سال ۱۸۹۷ تأسیس گردید و تا اوایل جنگ جهانی اول تعداد جمعیت‌های صهیونیستی در قاهره و اسکندریه به ۱۴ عدد می‌رسید که در ۱۹۱۷ اتحادیه‌ای از این جمعیت‌ها و انجمن‌ها تشکیل و جاک موصیری رهبر این اتحادیه بود. آنها یک ارگان خبری و تبلیغاتی داشتند به نام «اسرائیل» که به زبان فرانسه منتشر می‌شد. در پی اعلام وعده بالفور مبنی بر تأسیس دولت یهود در فلسطین یهودیان مصری پیام تشکری به لوید جرج نخست‌وزیر وقت انگلیس فرستادند و به همین مناسبت جشنی با حضور هشت هزار یهودی برپا شد. چهار هزار نفر از یهودیان مصری تحت تأثیر تبلیغاتی

جنبش صهیونیستی در سال‌های (۱۹۴۷-۱۹۱۷) نفر به فلسطین اشغالی مهاجرت کردند.^(۶۰)

نتیجه‌گیری

تنش در روابط میان مصر و رژیم صهیونیستی پس از کنفرانس آنابولیس تشدید شد تلاش تهران و قاهره برای عادی‌سازی روابط فیمابین خود و مواضع مصر در قبال تحولات غزه از جمله عوامل جدید این تنش‌ها بوده است. در دسامبر ۲۰۰۷ رسانه‌ها و شخصیت‌های صهیونیستی علیه مصر و رهبری آن تهاجم فراگیری داشته و اتهاماتی بر ضد قاهره مطرح کردند. از جمله کمک مقامات مصری به قاچاق اسلحه به غزه و پخش فیلم‌های مستند پیرامون این موضوع. حکومت مصر رسماً این فیلم‌ها را ساختگی دانسته و هرگونه حمایت و دخالت در امر قاچاق اسلحه به غزه را نفی کرده است.

جنگ روانی که از چند سال پیش میان دو کشور شروع گشته با اقدام مصر مبنی بر اجازه دادن به عبور ۲۱۵۰ حاجی فلسطینی از گذرگاه رفح به نوار غزه در مورخه دوم ژانویه ۲۰۰۸ تشدید شد.

روز بعد ایهودا باراک وزیر دفاع اعلام کرد که مبارک رئیس جمهوری مصر کنترل خود بر دستگاه‌های امنیتی و اطلاعاتی مصر را از دست داده است. باراک در مصاحبه‌ای مطبوعاتی با سایت روتر (که از سایت‌های خبری صهیونیستی است) اعلام نمود میان مصر و اسرائیل توافقی وجود داشت مبنی بر اینکه حاجیان فلسطینی می‌بایست جهت بازرسی از گذرگاه کرم ابوسالم که تحت نظارت اسرائیلی هاست عبور کنند ولی افسران مصری اجازه دادن آنها از معبر رفح بدون بازرسی وارد غزه شوند.

وزارت خارجه اسرائیل روابط خود را با احمد ابوالغیط (رسانه‌ها و مقامات سیاست خارجی اسرائیل حمله وسیعی علیه وزیرخارجه مصر آغاز کرده و هنوز هم ادامه دارد) قطع و او را افراط‌گرا قلمداد کرده و این رژیم مناسبات خود را تنها با مبارک و عمر سلیمان رئیس دستگاه اطلاعاتی مصر پیگیری می‌کند.

تنش میان قاهره و تل‌آویو چیز جدیدی نبوده و ریشه در تاریخ آغاز عادی‌سازی روابط میان طرفین دارد. اسرائیل نمی‌خواهد با اعراب آشتی و صلح برقرار کند و این رژیم مولود جنگ و تنش و عقاید نژادپرستانه است و هرگز نمی‌تواند با اعراب در صلح و آرامش زندگی کند. نظامی‌گری در تمام شئون این رژیم چیرگی دارد و غلبه دیدگاه امنیتی بر روابط میان اسرائیل و اعراب محصولی جز تداوم تنش و باج‌خواهی صهیونیست‌ها ندارد. اعراب اشتباه می‌کنند که باور می‌کنند که می‌توانند با صهیونیست‌ها روابط عادی برقرار کنند زیرا ماهیت دولت صهیونیستی مبتنی بر فلسفه‌های نژادپرستانه و برنری‌جویانه قوم یهود بر اقوام دیگر است و بنیه فکری و عقیدتی صهیونیست‌ها بر پایه نفرت و خشم و انتقام شکل گرفته است. این رویکرد فلسفی و فکری نمی‌تواند با همسایگان عربش همزیستی مسالمت‌آمیزی داشته باشد.

روابط قاهره و تل‌آویو تحت شرایط غیرعادی و با فشارهای آمریکا پایه‌ریزی شده قاهره تاکنون همواره پایبند قراردادهای کمپ دیوید و صلح بوده ولی اسرائیل از ابتدا تاکنون از راهبردهای خود برای بسط سلطه و نفوذ خود در محیط عربی عدول نکرده و هیچگاه امتیازی قابل توجه به اعراب نداده است و هرگز طرح صلح را در قبال زمین اجرا نکرده است.

پی‌نوشت‌ها

۱. احمد مرزوق، ۳۰ عاماً علی زیاره السادات للقدس و لایزال الجدل مستمراً، مورخ ۲۱ نوامبر ۲۰۰۷ www.filbalad.com
۲. منبع فوق
۳. یکی از طراحان سیاست مذاکره و گفتگوی بین مصر و رژیم صهیونیستی بوده و در تمام مراحل و روند مذاکرات سادات و صهیونیست‌ها از دیدار قدس شریف تا امضای قرارداد صلح در کمپ دیوید حضوری فعال داشته است.
۴. همان منبع
۵. صلاه مصرایم؛ در این نماز یهودیان بر مصر و مردم آن لعن می‌فرستند و آن را نفرین می‌کنند و از خداوند می‌خواهند آن را ویران سازد.
۶. امین مصطفی، الاتصالات السریه العربیه - الصهیونیه، تاریخ اللقادات المصریه، الصهیونیه السریه (۹۳-۱۹۴۹)، چاپ اول ۱۹۹۴، انتشارات دارالوسیله، چاپ اول، ۱۹۹۴.
۷. نامشخص بودن وضعیت بیت‌المقدس همواره به عنوان یک راهبرد اساسی صهیونیستی در مذاکرات با اعراب بوده است.
۸. دکتر محمد عزت محمدعلی، معاهده الاسلام المصریه الاسرائیلیه، سلام بار دام حرب بارده، مجله جالد العسکریه، مورخ ۲۰۰۴/۹/۱.
۹. منبع فوق
۱۰. کاهش کمک فنی و مالی آمریکا در سال ۲۰۰۷ به مصر تحت تأثیر لابی‌های صهیونیستی بوده است.
۱۱. بروز تنش در روابط مصر و اتحادیه اروپا در اواخر ۲۰۰۷ به بهانه‌های قضایای حقوق بشر آشکارا تحت تأثیر مداخله‌های اسرائیل بوده است.
۱۲. التقرير الاستراتیجی الافریقی (۲۰۰۱-۲۰۰۲)، دانشگاه قاهره، مرکز البحوث الافریقیه، سپتامبر ۲۰۰۲، قاهره، مصر، ص ۳۷۰.

۱۳. محمد عزت محمد، معاهده السلام المصریه الاسرائیلیه.
۱۴. دکتر رفعت سید احمد، التطبیع فی زمن الانکسار.
۱۵. او در سال ۲۰۰۱ درگذشت. او اعتراف کرده بود به خاطر عدم تعامل جامعه مصر دچار افسردگی شده است.
۱۶. موشه ساسون، سبع سنوات فی البلاد المصریین، ترجمه دکتر رفعت سیداحمد، مرکز یافا للدراسات و الابحاث، قاهره ۱۹۹۰.
۱۷. این مرکز در خیابان نیل، پشت هتل شرایتون قاهره و بالاتر از منزل محمد حسنین هیکل نویسنده معروف مصری واقع شده است.
۱۸. از شخصیت‌های مصری که با این سفیر ارتباط داشتند، عبدالعظیم رمضان (یکی دیگر از مورخان تاریخ معاصر مصر)، تحسین شنن، نجیب محفوظ، نویسنده معروف و برنده جایزه نوبل در ادبیات، علی سالم و امین المهدی، بودند.
۱۹. لطفی خولی (نویسنده بزرگ چپ مصر)، علی سالم، صلاح یسوی، مصطفی خلیل، عبدالمنعم سعید و نبیل فوده (کارگردان تلویزیون) از دوستان این سفیر بودند.
۲۰. این سفیر (۶۳ ساله در زمان آغاز مأموریت) یکی از بارزترین متخصصان جهان عرب در اسرائیل بوده و با موساد همکاری‌های پژوهشی فراوان داشته است.
۲۱. این نهاد NGO از سوی روشنفکران مصری و اسرائیلی در سال ۱۹۹۸ تشکیل شده و از حمایت‌های مالی و معنوی اسرائیل برخوردار بوده و اولویت‌های راهبردی آن تبلیغ و ترویج ادبیات سازش و دوستی اعراب و اسرائیل بوده است.
۲۲. یکی از موارد جنجالی درخواست او مینی‌بر انتقال باغ وحش قاهره به جای دیگر بوده است. برخی از مطبوعات در پاسخ به درخواست او از دولت خواستند سفارت اسرائیل را از قاهره به کویر منتقل کند.
۲۳. خبر محاکمه نامبرده از سوی سایت www.alarabiya.net منتشر شد.
۲۴. مقامات مسئول مصری هنوز این پرونده را پیگیری می‌کنند.
۲۵. عادل صبری، مصر تستدعی سفیر اسرائیل، به سبب روح شاکید، اسلام اون لاین، مورخ ۴ مارس ۲۰۰۷.
۲۶. افرایم سنیه از مقامات بلندپایه رژیم صهیونیستی و از استراتژیست‌های مهم این رژیم است صاحب آثار سیاسی و استراتژیک است از جمله کتاب‌های او کتاب «اسرائیل پس از ۲۰۰۰»

این کتاب توسط عبدالکریم جادری ترجمه و از سوی دوره عالی جنگ دانشکده فرماندهی و ستاد در ۱۳۸۱ منتشر شده است.

۲۷. اسرائیل پس از ۲۰۰۰، صص ۴۷-۵۲.

۲۸. همان منبع، ص ۴۷.

۲۹. اسرائیل پس از ۲۰۰۰، ص ۴۸.

۳۰. اسرائیل پس از ۲۰۰۰، صص ۴۹-۵۰.

۳۱. همان منبع، ص ۵۰.

۳۲. همان منبع، ص ۵۲.

۳۳. همان.

۳۴. همان.

۳۵. چهارمین جنگ اعراب و رژیم صهیونیستی که از سوی اسرائیلی‌ها به جنگ کیپور معروف است زیرا این جنگ مصادف با یکی از اعیاد یهودیان بوده است.

۳۶. مسعود کوهستانی‌نژاد، روابط ایران و اسرائیل در دوره دولت دکتر مصدق، فصلنامه تاریخی روابط خارجی، ویژه‌نامه نفت، مصدق، کودتا، مرکز اسناد و تاریخ دیپلماسی وزارت امور خارجه، سال چهارم، شماره ۱، ۱۳۸۲.

۳۷. همان.

۳۸. جمال عبدالناصر رئیس‌جمهوری مصر در یک سخنرانی شدیدالحن علیه شاه در ۲۶ ژوئیه ۱۹۶۰ قطع روابط کشورش با ایران را اعلام کرد.

۳۹. فاروق فرزند فؤاد (۱۹۵۲-۱۹۳۶) پادشاه مصر بوده و فوزیه اولین همسر شاه خواهر او بوده است.

۴۰. الهيئة العامة للاستعلامات المصرية، الكتاب الفصوص ۲۰۰۷، مادة القضية الفلسطينية.

۴۱. حسن ابوطالب، ازمه غزه و مسارة الحركة المصرية، روزنامه الاهرام چاپ قاهره، مورخ

۶ فوریه ۲۰۰۸

۴۲. جهان مصطفی، وداعاً للسلام واهلاً بالمواصف، در سایت محیط

www.mohoot.com

۴۳. ایهاب درویش، من عزام الی المطار، السلام البارک لا یمنع حرب الاستخبارات، بین مصر

و اسرائیل مجله الحوادث، شماره نهم، مارس ۲۰۰۷، ص ۲۳.

۴۴. پدربزرگش از علماب بزرگ الازهر بوده، پدرش خلبان و مادرش پست حساس در وزارت آموزش و پرورش مصر دارد.
۴۵. طلعت رمیح، ام الرشراش، عنوان مرحلتین فی الصراع الاسلامی - الصهيونی
۴۶. لرد برنادوت رئیس کمیته تحقیق در ۱۷ سپتامبر ۱۹۴۸ به خاطر گزارش‌هایش توسط صهیونیست‌ها ترور شد.
۴۷. خالد یوسف، ام الرشراش المصریه، الارض المنسیه فی اتفاق السلام.
۴۸. الهيئة العامه للأستعلامة سایت رسمی مصر است. www.sis.gov.eg
۴۹. عبدالله صالح، الدور الاقلمی مصر و معضله الشقیقه الکبری، سایت خبری العصر alassr.ws.
۵۰. همان منبع.
۵۱. محمد عبدالسلام، السیاسه الدفاعیه و العدوات الثقلیدیه لمصر، کتاب نهضة مصر و النظام الدولی، ص ۱۲۶-۱۰۹، انتشارات مرکز الدراسات السیاسیه و الأستراتیجیه، قاهره ۱۹۹۹.
۵۲. افرایم سنیه، اسرائیل پس از ۲۰۰۰، ص ۵۲.
۵۳. مجموع ذخایر گازی براساس آمار مصری‌ها ۶۷ تریلیون مترمکعب است.
۵۴. محمد ابوالقار، یهود مصر من الازدهار الی الشتات، دارالهملال، القاهره ۲۰۰۶.
۵۵. اغلب یهودیان جهان متعلق به این مذهب هستند. آنها به ۳۹ اسفار تورات و کتاب تلمود اعتقاد دارند.
۵۶. یهود قرائین از مذاهب قدیمی یهود هستند. به اسفار تورات ایمان دارند ولی به کتاب تلمود اعتقادی ندارند.
۵۷. یهود مصر، ... یختارون رئیس جدید لطائفهم، الشرق الاوسط، مورخ ۲۲ اکتبر ۲۰۰۴، شماره ۱۰۶۷۳.
۵۸. احمد ابراهیم، مصر... صراعات فی اوساط الیهود علی خلافه زعیمهم، روزنامه الاتحاد، چاپ امارات متحده عربی، مورخ اول ژانویه ۲۰۰۵.
۵۹. طارق دیلوانی، معرفی کتاب یهود مصر من الازدهار الی الشتات، مجله العصر، مورخ ۲۶ اکتبر ۲۰۰۶.

منابع

کتاب

۱. وحید عبدالمجید، کمپ دیوید پس از دو دهه، ترجمه مهرداد کیایی، انتشارات اطلاعات، تهران ۱۳۸۱.
۲. امین مصطفی، الاتصالات السریه العربیه - الصهیونیه (۱۹۹۳-۱۹۱۶)، انتشارات دارالوسیله، ۲۰۰۳.
۳. افرام سنیه، اسرائیل پس از ۲۰۰۰، ترجمه عبدالکریم جادری، انتشارات دانشکده فرماندهی و ستاد، تهران، ۱۳۸۱.
۴. محمد ابوالغار، یهود مصر من الازدهار الی الشتات، دارالهملال، القاهره، ۲۰۰۶.
۵. التقرير الاستراتيجی الافریقی (۲۰۰۲-۲۰۰۱)، دانشگاه قاهره، مرکز البحوث الافریقیه، سپتامبر ۲۰۰۲، قاهره، مصر، ص ۲۷۰.
۶. محمد عبدالسلام، فصل الثالث: السیاسیه الدفاعیه و العدوات التقليديه، کتاب نهضه مصر و النظام الدولی، مرکز الدراسات السیاسیه و الاستراتيجیه، مصر، قاهره، ۱۹۹۹.

مقالات

۱. دکتر رفعت سیداحمد، التطبیع فی زمن الانکسار، مورخ ۹۵.۲۰۰۵، سایت دروب www.dorob.com
۲. احمد مرزوق، ۳۰ عاماً علی زیاره السادات للقدس و لایزال الجدل مستمراً، مورخ ۲۱ نوامبر ۲۰۰۷، www.filbalad.com.
۳. مسعود کوهستانی نژاد، روابط ایران و اسرائیل در دوره دولت دکتر مصدق فصلنامه تاریخی روابط خارجی، ویژهنامه نفت، مصدق، کودتا، مرکز اسناد و تاریخ دیپلماسی وزارت امور خارجه، سال چهارم، شماره ۱۵، ۱۳۸۲.
۴. ایهاب درویش، من عزام الی العطار، السلام البارد لا يمنع حرب الاستخبارات، بین مصر

- و اسرائيل مجله الحوادث، شماره نهم، مارس ۲۰۰۷، ص ۲۳.
۵. عادل صبرى، مصر تستدعى سفير اسرائيل، به سبب روح شاكيد، اسلام اون لاين، مورخ ۴ مارس ۲۰۰۷، ص ۲۷.
۶. يهود مصر، ۱۰۰ يختارون رئيسه جديده لطائفهم، الشرق الاوسط، مورخ ۲۲ اكتوبر ۲۰۰۴، شماره ۱۰۶۷۳.
۷. طارق ديلوانى، معرفى كتاب يهود مصر من الازدهار الى الشتات، مجله المصر، مورخ ۲۶ اكتوبر ۲۰۰۶.
۸. دكتور محمد عزت محمدعلى، معاهده الاسلام المصريه الاسرائيليه، سلام بار دام عرب بارده؟ مجله خالد العسكريه، مورخ ۲۰۰۴/۹/۱
۹. حسن ابوطالب، ازمه غزه و مسارة الحركه المصريه، روزنامه الاهرام، مورخ ۶ فوريه ۲۰۰۸
۱۰. جهاد مصطفى، وداعاً للسلام و اهلاً بالعواصف، سايت محيط www.moheet.com
۱۱. طلعت رميح، ام الشراش المصريه، عنوان مرحلتين فى الصراع الاسلامى - الصهيونى
۱۲. خالد يوسف، ام الشراش المصريه، الارض المنسيه فى اتفاق السلام.
۱۳. مصاحبه مطبوعاتى احمد ابوالغيط وزير خارجه مصر، سايت اطيه العامه للاستعلامات، www.sis.gov.cg
۱۴. عبدالله صالح، الدور الاقليمى مصر و معضله الشقيقه الكبرى، سايت خبرى العصر alasar.ws

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی